

(המשך מעמוד 21)

והאחרת: המגמה שמשייכים אותך אליה, לקראת ליכוד מתווך יותר, שי יתפוס את מרכז הבמה. יש אומרים שאתה תהיה ראשון הרפובליקאים.

אני לא בטוח. שאלת שאלה מורכבת. או אני אענה עליה, אם רק אזכור את כל הפרטים שבתוכה.

קודם כל, האיש שאמר שהליכוד הוא מיפלטת-מרכז, אני קטונתי עלייך. תוצאות הבחירות האחרונות מראות שאנחנו קיבלנו שלושה-ארבעה מנדטים שנדרו אלינו מכיוון מיפלטת-העבודה, מצד המרכז, והפסדנו שלושה-ארבעה מנדטים לכיוון המפלגות ש"ס והאגודה.

האם זאת תנועה מרכזי? אולי, יכול להיות.

אני לא בטוח שהמאבק שבתוך הליכוד היום, בין מה שנקרא שרייח-שוקים לבין אחי רים, הוא מאבק אידיאולוגי. אני חושב שזהו מאבק-כוח, שקיים בתחום מיפלטת, זה לא חדש. אייפאשר בלי מאבקי-כוח. הרי זה גוף דמוקרטי, זה חלק מה...

● לא אחת קורה שמה שמתחיל כמאבקי-כוח, מקבל בדיעבד ציביון אידיאולוגי.

בהחלט. ● למשל, המאבק בין טרוצקי וסטאלין.

אני לא צריך להגיע עד טרוצקי ועד סטאלין. אני יכול למצוא גם בתוכנו הרבה דוגי מות. שאנשים עשו זאת באופן מודע או באופן תת-מודע.

● תמיר, שהזכרנו קודם, שינה את דעתו תוך כדי התנגדות לבגין.

לכן אני לא רוצה ללכת אחורה בדוגמות, כי אפשר לתת הרבה דוגמות, על חלק נכסים ועל חלק ודאי תהיה בינינו מחלוקת. אני חושב שיש מאבקים שהם מאבקי-כוח, שב אופן מודע או תת-מודע, אנשים הופכים אותם למאבקים אידיאולוגיים, או רואים בהם מאבקים אידיאולוגיים. ויש מאבקים אידי-אולוגיים שהם גם מאבקי-כוח. אין אתה מנצח במאבק אידיאולוגי? אתה מנצח אם יש לך רוב בתנועה שלך, בסיעה שלך, בממשלה שלך. ולכן זה גם מאבקי-כוח.

אני לא חושב שהמאבק הזה, שאתה דיברת עליו, הוא מאבק על אידיאולוגיה בידור. אני לא רוצה להיות אישי ולנקוב בשם של שר זה מכאן, או שר אחר משם. אני לא חושב שיש פה שלושה אידיאולוגים, וכל השאר הם פרגמטיסטים. אני לא חושב שזה המצב.

מי שמכיר את כל השירים של הליכוד, כל 11 השירים וכל 40 חברי-הכנסת, לא יכול לומר לי שהחיתוך הוא בין האידיאולוגים מצד אחד, והפרגמטיסטים מצד שני. ולכן אני לא בטוח שזה נכון.

● בדיעבד זה יכול להפוך לכזה. יכול להיות, לגבי העתיד אנחנו חלשים בתחזיות.

שאלת אם הליכוד יהפוך למיפלגה רפוב-ליקאית, אפילו אם אני אהיה הרפובליקאי הראשון. אני לא בטוח בכלל. וזה באמת נוגע למה ששאלת קודם, האם יש אחדות-דעים בעניין הזה בליכוד או במערך.

רק באחרונה נמרחת על כותרות-העיי-תונים בעניין זכויות-האדם. זה נושא חשוב לי, גם בהיותי איש תנועת-החרות והנדך תורת-זכויות-אדם ומנחם בגין. אני חושב שזה חלק מהותי, אינהרנטי של תנועה, של אידי-אולוגיה שאני מאמין בה.

האם זה רפובליקאי או דמוקרטי? אני לא יודע. זכויות-האדם בדרך כלל מוזהות דווקא לא עם הרפובליקאים (בארצות-הברית), או שאני טועה. לכן אני לא יודע אם לקרוא ל-עצמי רפובליקאי או שמרני במונח האנגלי.

אני בכלל לא נוצרי ולא גרמני בוודאי, אבל אני לא בטוח שההשוואות האלה נכונות. אני לא יודע איך לצבוע באופן פוליטי את עצמי, רפובליקאי או דמוקרטי. אני חושב שזה לא מתאים פה. לגבי, אישית, בוודאי לא.

● אף אחד מהמיפלטות האלה לא דומה לשנייה. כולם ייחודיים. והכי וונה היא למיפלגה שהיא כללית, שהיא מרכזי-מיון, על רקע של כל הארץ.

אינני יודע מה זה ימין ומה זה שמאל. זה לא מיקרה, בעיני, שמנחם בגין מעולם לא קרא לעצמו "ימני", לא תמצא אף פעם אחת, ואתה בוודאי מכיר את הדברים לא פחות ממני. לא תמצא איש וזהו נאום שלו או התבטאות

לעורר את השאלה של החוקה, שבה נכריות בזמן האחרון. אנחנו חיים כבר 41 שנה בלי חוקה. האם יש בכי לל איזשהו סיכוי, בטווח הנראה לעין, להגיע לחקיקת חוקה בארץ?

מה שחסר לנו באמת להשלמת החוקה זה בעיקר חוקי-זכויות-האדם. גם עוד חוקי-יסוד אחר, חוקי-יסוד-החקיקה. שעוד לא הוגשם. הוא פחות חשוב. בעיני, חוקי-זכויות-האדם הוא לב החוקה.

● ודאי. מכיוון שהאדם הוא העיקר, לפי תפישתי, זה גם לב החוקה. ולא במיקרה רוב הצהרות זכויות-האדם מתחילות בעובדת היות האדם חופשי, לפני שהן מטפלות במיסגרות המי

מרידור בין שמיר ואשתו ליאורה

שאלה: נראה לך אפשרי שהמנהיגות תקפוץ דור?

תשובה: בני בגין הוא עכשיו בן 46, ריד לוי בן 52. אז זה שני דורות?

דיניות והחברתיות והמישפטיות. וזה חסר אצלנו.

אינני נביא ואינני יודע מתי יעבור חוק כזה. אני כמעט בטוח שהוא יעבור. אני מקווה מאוד שהוא יעבור בעתיד-הלא-רחוק.

אני לא נאיבי, אני יודע את הקשיים הפני-ליטיים. טעמתי בעצמי את הטעם הזה בשכר עות האחרונים, לא ויתרתי על החוק. הודעתי גם למיפלטת הרתית, לכולן, גם לש"ס, ש אני לא מוותר על החוק הזה, לא אחזור בי ממנו, אני אנסה להמשיך לקדם אותו. נכון שאמרת, ואני גם אמרת את זה עוד לפני שהחוק הגיע אליהם ככנסת בדרך שהגיע, שאני רוצה לנסות לגבש קונסנזוס רחב - לא זכותי-טו, גם את זה אמרתי - אלא קונסנזוס רחב.

למה אני אומר את זה? למה לא זכותי-טו? כי לא יתכן שיעצו קטן כפח את דעתו על הרוב הגדול. אבל גם מצד שני, לא יתכן להעי-ביר חוק כזה ברוב קטן, חוק כזה שנועד להיות באמת אבני-יסוד לדורות, שנועד להיות את התשתית המישפטית, המוסרית, של המישטר במדינה הזאת. להביא אותו בקרע גלוי, מול חלק נכבד וגדול.

● אם היום, בממשלה של אחדות לאומית שיש לה רוב אדיר בכנסת גם בלי הרתיים, בליכך קשה להעביר את זה, אז...
אני חושב שחבל, אני חושב שבממשלה הזאת צריך לעשות מאמץ להעביר את זה,

שלו, או ראיון שלו, שבו הוא אומר "אני ימין".

● שמיר אמר לי פעם שהוא חושב את עצמו לשמאל.

את זה אתה אומר, אני לא...
● הוא אומר, הוא אומר, זאת אומד-רת.

אתה אמרת שהוא אמר לך. אני לא יודע אם ההגדרות ימין ושמאל הן משמעותיות. לפעמים הן יותר מבלבלות, בגלל המיטען האסוציאטיבי שקשור בהן, ובגלל הקונטקט יות השונות, הקשרים המחשבתיים השונים. אני לא יודע מה זה ימין ושמאל. באיזה מובן אני יכול להגיד שאני בכיוון הזה, השמ-רני או הרפובליקאי? אני מאמין באמת בכלכל-לה חופשית, ואני מאמין באמת במינימום של התערבות ממשלתית. זה כהחלט מתאים ל-כיוון שדיברת עליו. אני מאמין בזה, כחלק מתפיסת-עולם שחלקה האחר הוא זכויות-האדם.

מרבית היום במישטר שהוא ריכוזי-סוציא-ליסטי במובן הכלכלי-חברתי, והוא חופשי במובן של זכויות-האדם וחוק ומישפט. ומכ-יון וון שאני מנסה לראות תפיסה כוללת, תפיסה הרואה באופן יותר אינטגרטיבי את המערכות השונות, אני מאמין באמת מישטר חר חופשי צריך להיות חופשי גם מבחינה כלכלית. לא יכולה להיות חלוקה בין כלכלה לבין שאר ענפי-החיים.

● ודאי שלא. על רקע זה אפשר

דווקא בגלל הקונסטלציה שדיברת עליה, ור-אני רוצה להגיד שאני שמח שיש מיפלטות רתיות, בוודאי המפד"ל, שלא התנגדה לחוק הזה אף פעם.

נכון שיש עדיין ויכוח על ניסוחים. החוק שאני הצעתי, הפעם, או הצעת-החוק שאני הבאתי, יצאה מינימליסטית. הרבה אנשים בצד שמאל של המפה הפוליטית, מה שנקרא שמאל, התנגדו עליה, מפני שראו בה... מישר-הו כתב אפילו אחיות-עיניים, שאני בעצם לא נוגע בסטאטוס-קוו הדתי, ואני משאיר אותו כמו שהוא. אני מודה.

● זה לא לגמרי מופרך. אני מודה, אמרתי שאני מודה שאני מש-איר סטאטוס-קוו בנושא הביטחון.

● גם בנושא של חוקי-חירום. אמרתי, שני ענפים שהיה צריך לטפל בהם, ואני לא מטפל בהם. אחד זה הנושא הדתי, אחד זה הנושא הביטחוני. בשניהם החלטתי לא לגעת, במודע. לא רק מפני שאין שום סיכוי להעביר את החוק, אגב חקיקת חוקי-יסוד, גם לבטל את תקנות-ההגנה-לשעות-חירום, וגם לקבוע נישואין וגירושין חופשיים, ועוד דברים - פשוט זה לא יעבור.

אם מישור רוצה לתקן את חוק הנישואין והגירושין ולתבוע חופש נישואין וגירושין, כמו בכל מקום אחר בעולם החופשי, שיתכבד ויגייס 61 חברים ככנסת ויעביר הצעת-חוק, ולא דרדראגב, כמעט הייתי אומר לגנוב כמר-כאות. אתה לא יודע מה אתה מבטל, יש עשרות חוקים שאולי נפגעים עלייך זה, אולי חוקי-הגנת-הדייר פוגע בזכות ה... מי יודע?

נהיה מצב בלתי-אפשרי, בלתי-אפשרי, לדעי-תי (אם חוקי-יסוד יבטל חוקים קיימים). לכן ההצעה היא מינימליסטית, אבל היא צופה את פני העתיד, בעיקר. היא קובעת איזו מערכת של ערכים, האומרת לעם: כאלה אנחנו רוצים להיות, ובעתיד נחוקק כך, וזו המיסגרת שאנחנו מחנכים אליה. מתוך ידי-עה, שלא הכל מתוקן אצלנו היום.

אבל לומר שאנחנו בחוק הזה נהפוך מדינה טוטאלטרית למדינה דמוקרטית - זה לא יהיה נכון. אנחנו גם היום מדינה דמוקרטית, עם כל הקשיים והצרות. החוק הזה לא יהפוך אותנו פתאום לאור לגויים, ואנחנו לא חושך לגויים היום, בגלל היעדרו של החוק הזה.

בית-הדין העליון, ב-41 שנים של פסיקה, בעצם קבע את זכויות-היסוד של ה-אדם בפסיקתו. מזור בעיני, באמת מזור בעיני, מדוע המיפלטות החרדיות מעדיפות שבית-הדין העליון ימשיך לחוקק בדרך שהוא מחוקק, ולא הכנסת. הרי יש חקיקה כל הזמן. נכון, היא לא גוברת על חוקים, אבל היא מפרשת את כל החוקים הקיימים לפי זכויות-יסוד שבית-הדין קבע אותן ופסק לפיהן וביטל החלטות של הממשלה בגללן, וגם החלטות מינהליות.

● אהרון ברק מחוקק. לא רק השופט ברק, כל השופטים בבית-הדין העליון, כל אחד בגישתו, ואני חושב שזה גם לא נכון להציג את זה רק כשופט ברק, תבדוק את פסקי-הדין ב-20 שנה האחרונות של בית-הדין העליון, ותראה את הרשי-מה של זכויות-היסוד של האדם, חופש הביטוי וחרות-ההאדם והשיוויון והרבה מאוד עקרונות, שהם קובעים אותם כעקרונות שמי חייבים את השילטון. גם דרך פירוש הכרות-העצמאות, שקבעו אותה ככלי-מנחה לפרש-נות.

אז זה קיים. אלא מה? זה לא קיים היום במישור שמעל, כנורמה שמעל לחוקים קיי-מים. ואני חשבת שזה ראוי להיות כנורמה אחת יותר גבוהה, וחשבת גם שראוי ליצור מישטר, שבו החוקים ייקבעו על-ידי בית-מישפט לחוקה, כמו שקיים באמריקה. גם זה דבר לא פשוט, וזה בהחלט נתון לוויכוח גם בקרב מישפטנים לא-דתיים. באנגליה אין דבר כזה, במקומות אחרים אין דבר כזה, באמריקה יש. אני חשבת שזה איש דבר כזה, להתווכח על זה. אני חושב שנכון ללכת בדרך הזאת. בעוד שנים, אם יישך המאבק